

Kärnteknisk säkerhet och strålskydd

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 23 motionsyrkanden som rör frågor om kärnteknisk säkerhet och strålskydd, vilka väcktes under den allmänna motionstiden under 2006/07 års riksmöte. Samtliga motioner avstyrks av utskottet.

Reservationer lämnas av (v) och (mp).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Elektromagnetisk strålning och elöverkänslighet	6
Mobiltelefoner	9
Markbundet bredband	12
Miljöbalken och försiktighetsprincipen	13
Djupa borrhål	15
Kärntekniska föreskrifter	16
Sekretess	18
Kärnsäkerhetsutredning	19
Effekthöjningar	20
Atomansvar	21
Reservationer	24
1. Elektromagnetisk strålning och elöverkänslighet, punkt 1 (v, mp)	24
2. Mobiltelefoner, punkt 2 (v, mp)	25
3. Markbundet bredband, punkt 3 (v)	26
4. Miljöbalken och försiktighetsprincipen, punkt 4 (mp)	26
5. Djupa borrhål, punkt 5 (mp)	27
6. Kärntekniska föreskrifter, punkt 6 (mp)	28
7. Atomansvar, punkt 10 (mp)	28
Särskilda yttranden	30
1. Djupa borrhål, punkt 5 (v)	30
2. Kärnsäkerhetsutredning, punkt 8 (s)	30
3. Kärnsäkerhetsutredning, punkt 8 (v)	31
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	32
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006	32

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Elektromagnetisk strålning och elöverkänslighet**

Riksdagen avslår motionerna

2006/07:Fö218 av Jan Lindholm (mp) yrkandena 1 och 4,

2006/07:Fö219 av Elina Linna m.fl. (v) yrkandena 1 och 8,

2006/07:Fö220 av Helena Frisk (s),

2006/07:Fö221 av Kerstin Engle och Helene Petersson i Stockaryd (båda s),

2006/07:So462 av Kerstin Lundgren och Per Lodenius (båda c) yrkandena 3 och 7 samt

2006/07:So464 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp) yrkande 12.

Reservation 1 (v, mp)

2. **Mobiltelefoner**

Riksdagen avslår motionerna

2006/07:Fö219 av Elina Linna m.fl. (v) yrkandena 2 och 10,

2006/07:So464 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp) yrkandena 8 och 10 samt

2006/07:Ub376 av Sinikka Bohlin (s).

Reservation 2 (v, mp)

3. **Markbundet bredband**

Riksdagen avslår motion

2006/07:T356 av Peter Pedersen m.fl. (v) yrkande 10.

Reservation 3 (v)

4. **Miljöbalken och försiktighetsprincipen**

Riksdagen avslår motion

2006/07:Fö218 av Jan Lindholm (mp) yrkande 3.

Reservation 4 (mp)

5. **Djupa borrhål**

Riksdagen avslår motion

2006/07:Fö234 av Per Bolund och Tina Ehn (båda mp).

Reservation 5 (mp)

6. **Kärntekniska föreskrifter**

Riksdagen avslår motion

2006/07:N345 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp) yrkande 1.

Reservation 6 (mp)

7. **Sekretess**

Riksdagen avslår motion

2006/07:N345 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp) yrkande 2.

8. Kärnsäkerhetsutredning

Riksdagen avslår motion

2006/07:N345 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp) yrkande 3.

9. Effekthöjningar

Riksdagen avslår motion

2006/07:N345 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp) yrkande 4.

10. Atomansvar

Riksdagen avslår motion

2006/07:N345 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp) yrkandena 6 och 8.

Reservation 7 (mp)

Stockholm den 29 mars 2007

På försvarsutskottets vägnar

Ulrica Messing

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ulrica Messing (s), Rolf Gunnarsson (m), Karin Enström (m), Staffan Danielsson (c), Michael Hagberg (s), Mats Berglind (s), Isabella Jernbeck (m), Åsa Lindestam (s), Else-Marie Lindgren (kd), Rolf K Nilsson (m), Gunilla Wahlén (v), Patrik Forslund (m), Inger Jarl Beck (s), Peter Jeppsson (s), Nina Larsson (fp) och Karla López (mp).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlas 23 motionsyrkanden som rör frågor om kärnteknisk säkerhet och strålskydd, vilka väcktes under den allmänna motionstiden under 2006/07 års riksmöte.

Utskottets överväganden

Elektromagnetisk strålning och elöverkänslighet

Utskottets förslag i korthet

Den forskning som efterlyses i motionerna rörande samband mellan upplevda symptom av elöverkänslighet från exponering av strålning från elektromagnetiska fält bedrivs både internationellt och nationellt. Utskottet anser att något särskilt initiativ från riksdagens sida för närvarande inte behövs, varför utskottet avstyrker motionerna 2006/07:Fö218 yrkandena 1 och 4, 2006/07:Fö219 yrkandena 1 och 8, 2006/07:Fö220, 2006/07:Fö221, 2006/07:So462 yrkande 7 och 2006/07:So464 yrkande 12.

Jämför reservation 1 (v, mp).

Motionerna

Enligt *motion 2006/07:Fö218 av Jan Lindholm (mp)* lider många även av lindrigare ohälsa som de uppfattar har klar koppling till el. Det handlar om ett ökat inslag av digitala signaler och icke-joniserande strålning med mycket litet energiinnehåll men med höga frekvenser. Orsakssambanden är dock oförklarade. Forskningen är inte entydig, utan olika bilder kan fås beroende på vart man vänder sig. Det mesta av den forskning som sker finansieras av mobilindustrin, vilket gör den tvivelaktig. Rådande sanning tycks variera mellan länderna även inom EU. För att få ett underlag för beslut borde regeringen tillsätta en kommission i samverkan med Elöverkänsligas Riksförbund för att *säkerställa fakta kring problemets omfattning*, karaktär och vad som faktiskt är klarlagt respektive inte på kunskapsområdet (*yrkande 1*).

I motionen framhålls även att *osäkerheten beträffande kunskapsläget* kring ohälsa på grund av el inte går att säkert utläsa i den information som SSI sprider. Ansvarsfördelningen mellan Socialstyrelsen och SSI vad gäller strålningens effekter på hälsan kan enligt motionären förefalla oklar. Det är av stor vikt att offentliga organ är självkritiska och ifrågasättande samt att de alltid öppet redovisar de osäkerhetsfaktorer som finns inom det underlag man grundar sina slutsatser på. De osäkerheter som finns i allt beslutsunderlag som används vid offentlig maktutövning redovisas öppet och tydligt (*yrkande 4*).

I *motion 2006/07:Fö219 av Elina Linna m.fl. (v)* anføres att man inte kan bortse från att det finns hälsorisker i samband med exponering för elektromagnetiska fält. Vetenskapsrådets genomgång och analys av forskningen visar enligt motionärerna att det krävs *mer resurser för forskning om häl-*

soeffekter och elektromagnetiska fält. Det finns skäl att, liksom flera länder i vår omgivning, upprätta ett nationellt forskningsprogram avseende elektromagnetisk strålning och hälsa (yrkande 1).

Forskningen om elöverkänslighet måste breddas och fördjupas. Oavsett om det går att finna ett vetenskapligt stöd eller inte för att det är strålningen som är orsaken, finns det ett stort behov av att ta reda på mer om vilka andra faktorer som kan bidra till elöverkänslighet. Det krävs en allsidig forskning där tekniker, medicinsk kompetens av alla slag och människor som upplever dessa problem samarbetar. Det *behövs en fortsatt forskning* för att vetenskapligt fastställa elöverkänslighet (yrkande 8).

I motion 2006/07:Fö220 av Helena Frisk (s) framhålls att det finns en växande grupp i det svenska samhället som lider av elöverkänslighet. De lider av alltifrån mindre hudbesvär till mycket stora besvär av att leva och bo i en miljö där elektricitet är ett ständigt närvarande problem. Många av dessa människor känner sig många gånger illa bemötta av och misstrodda av samhället. Motionären anser att vi måste *uppmärksamma det växande problemet*, och därför behövs det forskning syftande till att minimera negativa konsekvenser.

Enligt motion 2006/07:Fö221 av Kerstin Engle och Helene Petersson (båda s) utvecklas tekniken så snabbt att riskanalyser för hälsa och miljö inte hinner hålla jämn takt med den tekniska utvecklingen. WHO har uppmanat alla länder att satsa på forskningsprogram om hur de elektromagnetiska fälten påverkar hälsan. Forskarna är fortfarande oeniga om vilka effekter de kemiska föroreningarna i bl.a. kontorsmiljöer och de elektromagnetiska fälten har på människokroppen. Mycket talar för att överkänslighetsreaktioner i bl.a. IT-miljö, t.ex. elöverkänslighet, orsakas av en rad samverkande faktorer där kemiska och fysikaliska faktorer tillsammans med människans individuella toleransnivå spelar en avgörande roll. Det *behövs sålunda mer forskning* om hälsoeffekterna av elektromagnetiska fält.

Kerstin Lundgren och Per Lodenius (båda c) anser i motion 2006/07:So462 att regeringen måste ta hänsyn till båda sidor i elöverkänslighetskonflikten och även till vittnesmålen från drabbade människor för att säkra allsidig forskning kring elektromagnetisk strålning (yrkande 3). Det är nödvändigt att stärka stödet till forskning kring elöverkänslighet. Motionärerna kräver att regeringen i *kommande anslagstilldelning ser till att även kritisk forskning säkerställs* för att långsiktigt kunna hävda hållbar utveckling på detta område (yrkande 7).

Maria Wetterstrand m.fl. (mp) pekar i motion 2006/07:So464 yrkande 12 på att elöverkänslighet drabbar alltfler människor. Forskningen kan i dag inte peka på några säkra samband mellan exponering för el och de allergiska symptom som finns. Att människor tydligt upplever dessa samband gör dock att samhället måste ta problemen på allvar. Det är angeläget med

ökade forskningsinsatser kring elöverkänslighet. Miljöpartiet anser att regeringen bör få i uppdrag att samla in kunskaper för att utvärdera hur elöverkänsligas behov möts.

Utskottets överväganden

Regeringen har gett *Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap* (FAS) i uppdrag att bevaka frågor som rör forskning om elöverkänslighet. FAS ger vartannat år ut en rapport i ämnet. Den fjärde årsrapporten har nyligen getts ut och finns publicerad på dess hemsida.

Den projektgrupp inom FAS som utarbetat rapporten, *Forskning om elöverkänslighet och andra effekter av elektromagnetiska fält*, framhåller, på samma sätt som i tidigare rapporter, att termen elöverkänslighet används för att beskriva den tolkning av orsaken till upplevda besvär som en del personer gjort. Projektgruppen använder således termen utan att ta ställning till om ett samband föreligger mellan elektromagnetiska fält och symptom.

I rapporten lyfter FAS projektgrupp fram bl.a. slutsatser som Världshälsoorganisationen WHO har dragit i en rapport från en ”workshop” om elöverkänslighet och publicerat i ett antal faktablad. WHO-rapporten ger en bred översikt över den besvärsbild som kommit att benämnas elöverkänslighet, inklusive definition, diskuterade orsaksfaktorer, forskning och rekommendationer för utredning och behandling. I WHO-rapportens sammanfattning konstateras:

– – – att elöverkänslighet inte är ett erkänt syndrom samt att elöverkänslighet är dåligt definierat och används i olika betydelser. Elöverkänslighet kan dels avse ett medicinskt tillstånd baserat på den drabbades egna tolkningar av orsaken till ohälsan och dels användas för att beskriva en förmåga hos vissa individer att förnimma eller reagera på elektromagnetiska fält vid signifikant lägre nivåer än de flesta andra människor.

Vidare poängterar WHO:s rapport:

– – – att elöverkänsliga har reella symptom och ohälsa, men vetenskapligt stöd saknas för att besvären orsakas av elektromagnetiska fält och det finns inte stöd för att minskad exponering för elektromagnetiska fält skulle innebära en minskning av symptom attribuerade till elektromagnetiska fält.

I ett faktablad från WHO (nr 296 från december 2005) är slutsatsen:

Oavsett orsaken kan elöverkänslighet vara handikappande för den som drabbas. Elöverkänslighet har inga tydliga diagnoskriterier och det finns inga vetenskapliga fakta som binder symptomen för elöverkänslighet till EMF-exponering. Dessutom är elöverkänslighet ingen medicinsk diagnos och det är inte heller säkert att störningen utgör ett enskilt medicinskt problem.

Utskottet noterar att Statens strålskyddsinstitutets (SSI) inställning i korthet är att det för närvarande inte finns ett vetenskapligt stöd för ett samband mellan de besvär som drabbar elöverkänsliga (och som kan leda till ett

svårt lidande) och exponering för elektromagnetiska fält. SSI ser därför inte elöverkänslighet som en strålskyddsfråga utan som en medicinsk fråga som bör hanteras av hälso- och sjukvården.

Från 2007 har SSI tillförts ytterligare forskningsmedel. De nya forskningsmedlen kommer enligt vad utskottet erfarit att i första hand användas för att finansiera högre forskartjänster vid universiteten inom områdena strålningsbiologi, radioekologi och dosimetri och till att ge bidrag till forskning med en huvudinriktning mot mer grundläggande frågeställningar och kompetensbevarande.

Utskottet konstaterar att den forskning som efterlyses i motionerna rörande samband mellan upplevda symptom av elöverkänslighet från exponering av strålning från elektromagnetiska fält bedrivs både internationellt och nationellt. Utskottet anser att något särskilt initiativ från riksdagens sida för närvarande inte behövs, varför utskottet avstyrker motionerna 2006/07:Fö218 yrkandena 1 och 4, 2006/07:Fö219 yrkandena 1 och 8, 2006/07:Fö220, 2006/07:Fö221, 2006/07:So462 yrkande 7 och 2006/07:So464 yrkande 12.

Mobiltelefoner

Utskottets förslag i korthet

Utskottet kan inte finna vetenskapligt säkerställda hälsorisker som beror på strålning från trådlösa telefoner, mobiltelefoner, basstationer eller trådlösa datornätverk. Utskottet delar emellertid motionärernas syn på behovet av en fortsatt intensiv forskning på detta angelägna område – inte minst mot bakgrund av den oro många människor känner inför strålningsrisker från olika komponenter i mobiltelefonsystemen. Utskottet anser emellertid att frågan om hur stora resurser som bör avsättas för denna forskning måste få prövas i ett kommande budgetarbete. Ett uttalande från riksdagens sida i denna fråga bör därför anstå. Motionerna 2006/07:Fö219 yrkandena 2 och 10, 2006/07:So464 yrkandena 8 och 10 samt 2006/07:Ub376 bör inte bifallas.

Jämför reservation 2 (v, mp).

Motionerna

I motion 2006/07:Fö219 av *Elina Linna m.fl. (v)* framhålls det att det brittiska hälsodepartementet uppmanar konsumenterna till försiktighet eftersom man anser att det inte kan uteslutas att den elektromagnetiska strålningen från telefonerna är skadlig för hälsan. Varningstexten är särskilt riktad till barn.

Sladdlösa telefoner – s.k. dect-telefoner – kan enligt motionärerna ha lika hög grad av strålning som mobilmaster. Experter kan inte garantera att det är ofarligt och till skillnad från mobiltelefoner, som bara avger strålning när de används, sänder de sladdlösa telefonerna ut strålning hela tiden. Vänsterpartiet anser att även Sverige bör införa varningstext på mobiltelefoner och dect-telefoner (*yrkande 2*).

Staten har enligt motionärerna en viktig roll vid upphandling av olika produkter. Genom sitt agerande kan man vara föregångare för den egna politiken på bl.a. miljöområdet. Det skulle också vara möjligt när det gäller elektromagnetisk strålning och hälsoeffekter. TCO Development har utvecklat ett märkningssystem vad gäller den mobila arbetsplatsen där bl.a. mobiltelefoner ingår. Det finns all anledning att staten går före och visar att man vill premiera säkra produkter även när det gäller elektromagnetiska strålningskällor. Därför finns det goda skäl att staten i samband med upphandlingar tillämpar de värden som TCO Development utformat för mobiltelefoner (*yrkande 10*).

Miljöpartiet de gröna anser i *motion 2006/07:So464* att bristen på konsumentinformation om strålning från mobiltelefoner är stor. Sällan eller aldrig förekommer uppgifter på mobilerna eller i marknadsföringen om strålningen trots regelbundna larmrapporter om hälsoriskerna med stor användning, speciellt för barn och ungdomar. En studie från brittiska strålskyddsinstitutet varnar för riskerna med att barn använder mobiltelefoner i ökad omfattning. Regeringen bör därför ta fram nationella gränsvärden för strålning från mobiltelefoner (*yrkande 8*). *Miljöpartiet* anser också att staten skulle kunna använda sin makt som stor upphandlare för att stödja en sådan märkning. Regeringen bör ge myndigheterna i uppdrag att ta fram rekommendationer för användare samt krav på märkning av mobiltelefoner. Krav bör ställas på tillverkarna att tydligare redovisa strålningsvärden i sin marknadsföring (*yrkande 10*).

I *motion 2006/07:Ub376 av Sinikka Bohlin (s)* framhålls att oron över säkerheten med mobiltelefonanvändning och strålning från masterna är stor. Det visar också den undersökning som Sifo gjort på uppdrag av TCO. SSI har i sitt arbete hittills inte kunnat visa några vetenskapliga belägg för att mobiltelefoni inom dagens gränsvärden medför skadlig inverkan på människors hälsa. Men människorna som har problem med elektromagnetiska fält och deras oro finns kvar. Det krävs en producentoberoende forskning med inriktning mot att belysa helheten på problematiken strålning och hälsa. Det är forskning som kan komma konsumenterna till nytta.

Utskottets överväganden

Utskottet vill inledningsvis framhålla att Statens strålskyddsinstitut (SSI) inte anser att det finns säkerställda hälsorisker kopplade till strålning från trådlösa telefoner, mobiltelefoner, basstationer eller trådlösa datornätverk. I ett gemensamt ställningstagande har de nordiska strålskyddsmyndigheterna

bedömt att det inte finns några vetenskapliga belägg för att mobil telekommunikation förorsakar några skadliga hälsoeffekter, så länge rekommendationerna från den *internationella strålskyddskommissionen för icke-joniserande strålning* (ICNIRP) inte överskrids.

Det finns grundläggande begränsningar och referensvärden för strålning från mobiltelesystem. De bygger på forskning som bedrivits under många år och syftar till att människor inte ska utsättas för elektromagnetiska fält som överstiger dessa värden. Den internationella strålskyddskommissionen för icke-joniserande strålning (ICNIRP) granskade 1998 all forskning om biologiska effekter av elektromagnetiska fält. På grundval av ICNIRP:s riktlinjer gav EU ut sina rekommendationer 1999. De rekommendationerna har införts i Sverige som allmänna råd från SSI.

De nordiska myndigheterna är överens om att det finns kunskapsluckor och att det föreligger en viss vetenskaplig osäkerhet, vilket gör att försiktighet bör iakttas vid användning av själva mobiltelefonen. De nordiska myndigheterna förordar därför användning av handsfreeutrustning för att minska onödig exponering vid användning av mobiltelefon.

Det finns enligt vad SSI upplyser inga vetenskapliga studier eller sammanställningar av studier som visar att barn är särskilt känsliga för strålning från mobiltelefoner.

SSI har på regeringens uppdrag utrett behovet av märkning av mobiltelefoner. Från SSI:s rapport till regeringen framgår att SSI bedömer att det finns ett behov av information till allmänheten om mobiltelefoner och strålning och hur man kan minska strålningsexponeringen vid användning av mobiltelefon. SSI avser att ta initiativ till ett myndighetsgemensamt informationsmaterial. Informationen bör riktas till både barn och vuxna. Det finns däremot inget behov av varningstexter på själva apparaterna.

När det gäller frågan om krav på viss märkning av mobiltelefoner i samband med statlig upphandling ansåg finansutskottet senast i betänkande 2006/07:Fi13 Offentlig upphandling bl.a. följande:

Regeringen förbereder för närvarande förslagen från Upphandlingsutredningen om bl.a. sociala och icke-kommersiella hänsyn vid upphandling. Utskottet anser inte att det finns skäl att föregripa det pågående beredningsarbetet inom Regeringskansliet och avstyrker därför motioner om sociala och icke-kommersiella hänsyn vid upphandling.

I ett gemensamt ställningstagande har de nordiska strålskyddsmyndigheterna bedömt att det inte finns några vetenskapliga belägg för att mobil telekommunikation förorsakar några skadliga hälsoeffekter, så länge rekommendationerna från den internationella strålskyddskommissionen för icke-joniserande strålning (ICNIRP) inte överskrids. Utskottet kan sålunda inte finna vetenskapligt säkerställda hälsorisker kopplade till strålning från trådlösa telefoner, mobiltelefoner, basstationer eller trådlösa datornätverk. Utskottet delar motionärernas syn på behovet av en fortsatt intensiv forskning på detta angelägna område – inte minst mot bakgrund av den oro många människor känner inför strålningsrisker från olika komponenter i mobiltelefonssystemen. Utskottet anser emellertid att frågan om hur stora

resurser som bör avsättas för denna forskning måste få prövas i ett kommande budgetarbete. Ett uttalande från riksdagens sida i denna fråga bör därför anstå. Mot bakgrund av vad utskottet anfört ovan avstyrker utskottet motionerna 2006/07:Fö219 yrkandena 2 och 10, 2006/07:So464 yrkandena 8 och 10 samt 2006/07:Ub376.

Markbundet bredband

Utskottets förslag i korthet

Mot bakgrund av vad som redovisas av Statens strålskyddsinstitut och WHO i fråga om eventuella hälsorisker från trådlös teknik anser utskottet att motion 2006/07:T356 yrkande 10 inte bör bifallas.

Jämför reservation 3 (v).

Motionen

Peter Pedersen m.fl. (v) anser i motion 2006/07:T356 yrkande 10 att man inte ska utsätta människor för mer strålning än vad som är absolut nödvändigt. Att tätorter därför vill använda sig av trådlösa bredband tycker motionärerna är märkligt. De kan förstå om det krävs sådana lösningar i glesbygd, där det kan röra sig om stora summor med en fysisk infrastruktur. Men den extra kostnad som kan uppstå med vanligt bredband (via kabel) är skäligen för att hävda försiktighetsprincipen. Regeringen bör verka för att kommuner i sina tätorter inte bygger upp trådlösa bredband, utan i stället använder sig av markbundet bredband (*yrkande 10*).

Utskottets överväganden

I ett faktablad från Världshälsoorganisationen WHO (Elektromagnetiska fält och folkhälsa, Basstationer och trådlös teknik – WHO Faktablad 304, maj 2006) diskuteras den oro för hälsorisker som förekommer i samband med utbyggnaden av trådlös teknik. WHO konstaterar att insamlade data hittills inte kunnat visa att radiofrekventa fält från basstationer skulle orsaka kort- eller långsiktiga hälsoeffekter. Trådlösa nätverk som i allmänhet använder svagare signaler bedöms följaktligen inte heller kunna förväntas ge negativa hälsoeffekter. Slutsatsen i faktabladet är följande:

Med tanke på de mycket låga exponeringsnivåerna och de forskningsresultat som samlats in hittills finns det inget övertygande vetenskapligt bevis för att svaga RF-signaler från basstationer och trådlösa nät orsakar negativa hälsoeffekter.

Statens strålskyddsinstitut (SSI) redovisar att exponeringen blir lägre i ett område med många basstationer, både till den som talar i mobiltelefonen och till den som vistas i området, genom att avståndet mellan sändare och mottagare minskas.

Mot bakgrund av vad som redovisas av Statens strålskyddsinstitut och WHO i fråga om eventuella hälsorisker från trådlös teknik anser utskottet att motion 2006/07:T356 yrkande 10 inte bör bifallas.

Miljöbalken och försiktighetsprincipen

Utskottets förslag i korthet

SSI tillämpar försiktighetsprincipen vid sin tillämpning av strålskyddslagen. Det finns inte något behov av ett tillkännagivande från riksdagens sida om en ytterligare lagreglering. Motion 2006/07:Fö218 yrkande 3 avstyrks.

Jämför reservation 4 (mp).

Motionen

I motion 2006/07:Fö218 av Jan Lindholm (mp) anføres att EU:s försiktighetsprincip är inarbetad i miljöbalken, och dess användning styrs av detta. Vissa lagstiftningsområden, exempelvis strålskyddslagen, anses, enligt motionären, av många inte omfattas av försiktighetsprincipen. Det är viktigt att lagstiftningen är enkel och tydlig, men även att den uppfattas som relevant av medborgarna. Regeringen bör därför förelägga riksdagen ett förslag om ett förtydligande så att ingen tvekan ska behöva råda vid tillämpningen att försiktighetsprincipen självklart gälla även vid ohälsa förorsakad av el (yrkande 3).

Utskottets överväganden

Försiktighetsprincipen infördes i EG-fördraget 1993 som en grundläggande princip för EU:s miljöpolitik. Principen saknar entydig definition. Det är snarare fråga om ett allmänt förhållningssätt som utvecklats inom den internationella miljörätten från 1980-talet. Innebörden är att åtgärder ska kunna vidtas mot en produkt, ett produktionssätt eller en verksamhet om det finns tecken på att de medför oacceptabla risker för människor, djur, växter eller miljön, även om det råder viss osäkerhet i fråga om riskerna.

I 2 kap. 3 § miljöbalken framgår den s.k. försiktighetsprincipen. Paragrafen lyder:

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet

för människors hälsa eller miljön. I samma syfte skall vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått skall vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Paragrafen ger uttryck för den *s.k. försiktighetsprincipen*, som betecknas som miljöbalkens grundläggande hänsynsregel. Paragrafen är tillämplig på en verksamhet vare sig den är att bedöma som miljöfarlig verksamhet eller inte. Dess syfte är att förebygga inte bara sådana skador och olägenheter som säkert kan förutses utan också vissa möjliga risker.

Miljööverdomstolen har i en dom fastslagit att mobilmaster och antenner för 3 G är miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken. Det bör påpekas att byggande och användning av mobilmaster och antenner *inte* är tillståndspliktig verksamhet *enligt miljöbalken*. För sådan verksamhet krävs istället bygglov enligt plan- och bygglagen. För icke tillståndspliktig verksamhet enligt miljöbalken utövar *den aktuella kommunen tillsyn*. Kommunen har rätt att begära den information som behövs för att utöva tillsynen.

I denna fråga anför Statens strålskyddsinstitut (SSI) på sin hemsida följande:

SSI kan i sin myndighetsutövning inte stödja sig direkt på miljöbalken. SSI utgår istället i sitt arbete ifrån strålskyddslagen. Även i strålskyddslagen finns dock en paragraf som handlar om försiktighet (6§): ”Den som bedriver verksamhet med strålning skall med hänsyn till verksamhetens art och de förhållanden under vilka den bedrivs vidta de åtgärder och försiktighetsmått som behövs för att hindra eller motverka skada på människor, djur och miljö.

SSI har i sin riskanalys för elektromagnetiska fält bedömt att *försiktighetsprincipen i en vid mening* bör tillämpas inom två verksamhetsområden: exponering av allmänheten för lågfrekventa elektriska och magnetiska fält samt vid användning av mobiltelefon.

Utskottet konstaterar att SSI tillämpar försiktighetsprincipen vid sin tillämpning av strålskyddslagen. Det finns inte något behov av ett tillkännagivande från riksdagens sida om en ytterligare lagreglering. Motion 2006/07:Fö218 yrkande 3 avstyrks.

Djupa borrhål

Utskottets förslag i korthet

Utskottet anser inte att SKI och SSI själva ska utreda olika alternativa slutförvaringsmetoder. Det är kärnkraftsindustrin som har det odelade ansvaret för detta. SKI och SSI ska granska och uttala sig om det förslag till metod som kommer att föreslås och i det sammanhanget vilka andra alternativ som övervägts. Motion 2006/07:Fö234 avstyrks sålunda.

Jämför reservation 5 (mp) och särskilt yttrande 1 (v).

Motionen

I motion 2006/07:Fö234 av Per Bolund och Tina Ehn (mp) redovisar motionärerna att det finns två principiella metoder för slutförvaring av högaktivt reaktorbränsle, dels den s.k. KBS-metoden, dels metoden med djupa borrhål. Kärnavfallsbolaget SKB planerar att år 2009 ansöka om att få bygga ett slutförvar enligt KBS-metoden. I samrådsförfarandet inför ansökan har framkommit att bolaget inte anser att metoden djupa borrhål kan bli ett säkert alternativ till KBS-metoden. Bolaget menar nu att deponering av avfallskapslar i djupa borrhål inte kan göras på ett säkert och kontrollerat sätt och avser därför inte att vidare utreda metoden. I dagsläget anser bolaget att det inte heller behöver ange djupa borrhål som ett alternativ i miljökonsekvensbeskrivningen som ska bifogas ansökan. De expertrapporter som kärnavfallsbolaget SKB gjort om den alternativa metoden djupa borrhål motsäger bolagets nuvarande ståndpunkt. Eftersom kärnavfallsbolaget SKB inte är berett att ta fram den kunskapen i samrådsprocessen och miljödomstol och regering behöver ett fullständigt underlag vad gäller alternativ för att kunna bedöma en ansökan om att få bygga ett slutförvar måste denna kunskap tas fram på annat sätt. En möjlighet är att ge resurser till de granskande myndigheterna Statens kärnkraftinspektion, SKI, och Statens strålskyddsinstitut, SSI, att själva mer utförligt utreda den alternativa metoden djupa borrhål.

Utskottets överväganden

Enligt kärntekniklagen åligger det kärnkraftsindustrin att genom sitt gemensamt ägda bolag – Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) – ansvara för omhändertagandet och slutförvaringen av kärnkraftens restprodukter. Enligt kärntekniklagen har industrin ett odelat ansvar att forska och utveckla metoder för en säker slutförvaring.

Huvudalternativet för Sverige är för närvarande att slutförvara det använda kärnbränslet i berggrunden. Något beslut om detta har ännu inte fattats, men forskning och undersökningar pågår och drivs av kärnkraftsindustrin – genom SKB – som har ansvar för att ta hand om det använda

kärnbränslet. Statens kärnkraftinspektion (SKI) granskar och övervakar kärnkraftsindustrins arbete med att hitta en slutförvarsmetod, och en plats där de kan bygga ett slutförvar. SKI kontrollerar redan i dag hur kärnavfallet lagras.

SKB arbetar efter en speciell metod för slutförvaring av det använda kärnbränslet. Metoden kallas för KBS-3 och innebär att det använda kärnbränslet först kapslas in i koppar. Kopparkapslarna ska sedan deponeras i urberget på ca 500 meters djup, inbäddade i bentonitlera. När deponeringen är klar försluts tunnlar och bergrum.

Utskottet har erfarenhet att SKB ibland får viss kritik för att prioritera KBS-3-metoden och att företaget inte är tillräckligt öppet för andra lösningar. SKB följer forskningen när det gäller andra metoder och stöder dessutom flera projekt ekonomiskt. *Deponering i djupa hål* är exempel på alternativa metoder där SKB följer forskning och utveckling.

Det övergripande syftet med alternativredovisningen är att kunna styrka att andra alternativ totalt sett inte uppvisar påtagliga fördelar jämfört med huvudalternativet. SKI och SSI är beredande instans inför regeringens prövning av metoderna och kan därför inte ansvara för utveckling och forskning kring alternativa metoder.

Statens råd för kärnavfallsfrågor (KASAM) är en fristående vetenskaplig kommitté under Miljödepartementet. Ledamöterna är kvalificerade vetenskapsmän från svenska och nordiska universitet och högskolor. De representerar oberoende sakkunskap inom områden som är av betydelse för hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall, såsom teknik och naturvetenskap samt etik, humaniora och samhällsvetenskap.

Utskottet delar inte motionärernas uppfattning att SKI och SSI själva ska utreda olika alternativa slutförvaringsmetoder. Det är kärnkraftsindustrin som har det odelade ansvaret för detta. SKI och SSI ska granska och uttala sig om det förslag till metod som kommer att föreslås och i det sammanhanget vilka andra alternativ som övervägts. Motion 2006/07:Fö234 avstyrks sålunda.

Kärntekniska föreskrifter

Utskottets förslag i korthet

Utskottet anser inte att riksdagen bör ingripa i regeringens eller SKI:s tillämpning av kärntekniklagen och på vilket sätt SKI:s föreskrifter ska tillämpas. Motion 2006/07:N345 yrkande 1 avstyrks således.

Jämför reservation 6 (mp).

Motionen

Miljöpartiet de gröna påpekar i motion 2006/07:N345 (yrkande 1) att moderna nya säkerhetstekniska föreskrifter för kärnkraftsreaktorernas reservkraftsfunktion trädde i kraft först vid nyår 2005. Det kommer att dröja ytterligare ett antal år innan alla reaktorer har nått upp till modern internationell standard vad gäller så viktiga systemdelar som strömförsörjning. Regeringen bör klargöra för Statens kärnkraftinspektion att de säkerhetsföreskrifter som gäller ska gälla omedelbart. Reactorer som inte klarar kraven ska inte få köras vidare.

Utskottets överväganden

De säkerhetstekniska föreskrifterna om konstruktion och utförande av kärnkraftsreaktorer trädde i kraft den 1 januari 2005. Dessa föreskrifter baseras på senare års driftserfarenheter och resultat av säkerhetsanalyser, resultat från forsknings- och utvecklingsprojekt samt den senaste utvecklingen av IAEA:s säkerhetsstandarder och de industristandarder som tillämpades vid uppförandet av anläggningarna. Syftet med föreskrifterna är att påverka industrins moderniseringsprogram så att reaktorerna ska kunna motsvara moderna säkerhetskrav under lång tid framöver.

Föreskrifterna innebär att ett varierande antal tillkommande analyser och anläggningsändringar behöver göras vid kärnkraftsreaktorerna. Detta är en process som tar flera år. Det är viktigt för säkerheten att tillståndshavarna får tillräcklig tid att genomföra åtgärderna med hög kvalitet i varje led. Därför beslutade SKI:s styrelse att åtgärder för att uppfylla vissa av bestämmelserna i föreskrifterna ska genomföras senast vid de tidpunkter Statens kärnkraftinspektion bestämmer. Bakom detta beslut ligger insikten att reaktorerna uppfyller de krav som gäller för att kunna vara i drift under den tid som moderniseringsprogrammet pågår.

Inledningsvis fick tillståndshavarna tid till den 1 januari 2006 att redovisa preciserade reaktorspecifika åtgärdsprogram för att uppfylla de nya föreskrifterna. Därefter har SKI prövat programmen och beslutat om åtgärds-tider för varje reaktor. Besluten har redan expedierats vad gäller reaktorerna i Forsmark. För övriga reaktorer kommer SKI att besluta i år. Åtgärderna vidtas under en tidsperiod som löper mellan 2007 och 2013. Prioriteringarna är i huvudsak gjorda så att arbetet i anläggningarna ska följa en logisk arbetsprocess och att ingreppen i befintliga säkerhetsfunktioner görs på ett sådant sätt att säkerheten garanteras under hela arbetsperioden.

Utskottet anser inte att riksdagen bör ingripa i regeringens eller SKI:s tillämpning av kärntekniklagen och på vilket sätt SKI:s föreskrifter ska tillämpas. Motion 2006/07:N345 yrkande 1 avstyrks således.

Sekretess

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tar fasta på att SKI kan göra en förnyad prövning när upphandlingsprocesserna är klara och då bedöma om dessa uppgifter är ointressanta ur ett konkurrensperspektiv. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet motion 2006/07:N345 yrkande 2.

Motionen

Miljöpartiet de gröna påpekar i motion 2006/07:N345 (yrkande 2) att det emellertid är sekretessbelagt av Kärnkraftinspektionen hur lång tid det kommer att dröja till dess att kraven uppfylls, då föreläggandena reaktor för reaktor, år för år och åtgärd för åtgärd klassificeras som ”kommersiellt känslig information” av SKI. Enligt sekretesslagen kan regeringen för särskilt fall förordna om undantag från sekretess när det är påkallat av synnerliga skäl. Den möjligheten bör regeringen använda i detta sammanhang.

Utskottets överväganden

Miljöministern har i ett skriftligt svar i frågan anfört följande:

SKI är den tillsynsmyndighet som har regeringens förordnande att utfärda föreskrifter inom kärnsäkerhetsområdet. Dessa föreskrifter, där säkerhetskraven anges, finns redovisade i sin helhet i Statens kärnkraftinspektions författningssamling, SKIFS. I samband med att en ny föreskrift tas fram genomför SKI en konsekvensutredning som görs tillgänglig på SKI:s hemsida. Där finns alla uppgifter av betydelse för den som vill sätta sig in i frågan.

Det som Per Bolund antagligen syftar på när han talar om hemligstämplade dokument är investeringskraven för de olika reaktorerna och framför allt de beräknade kostnaderna. Denna hemligstämpel finns för att skydda kraftföretagens ekonomiska intressen.

När upphandlingsprocesserna är klara kommer dessa uppgifter att bli ointressanta ur ett konkurrensperspektiv och SKI kan göra en förnyad prövning om och när en ny begäran om att lämna ut dokument kommer in. De ombyggnationer som kommer att genomföras av bolagen ska anmälas till SKI som tar ställning till om de ska granskas. Rapporterna från dessa granskningar kommer att vara offentliga. Kammarrätten har dock godkänt SKI:s bedömning och Regeringsrätten har beslutat att inte pröva frågan om hävd sekretess i detta ärende.

Utskottet har ingen anledning att ifrågasätta Kammarrättens och Regeringsrättens beslut. Utskottet tar fasta på att SKI kan göra en förnyad prövning när upphandlingsprocesserna är klara och då bedöma om dessa uppgifter är ointressanta ur ett konkurrensperspektiv. Mot den bakgrunden avstyrker utskottet motion 2006/07:N345 yrkande 2.

Kärnsäkerhetsutredning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet välkomnar den särskilda IAEA-granskningen för att kontrollera ledning, styrning och säkerhetskultur. En internationell och från tillsynsmyndigheterna och kraftindustrin självständig granskning kommer efter beslut av regeringen till stånd. Regeringen har aviserat en förstärkning av resurserna till tillsynsmyndigheterna. Motion 2006/07:N345 yrkande 3 bör därför inte bifallas.

Jämför särskilda yttrandena 2 (s) och 3 (v).

Motionen

Miljöpartiet de gröna anser i motion 2006/07:N345 (yrkande 3) att en kärnsäkerhetsutredning bör tillsättas. Både säkerhetsläget i sig och myndigheternas roll bör belysas av experter inom alla relevanta områden. Eftersom kärnkraftsindustrin i Sverige är en ganska liten värld så vill motionärerna att utländsk expertis medverkar för att ge ett större oberoende från industrin och myndigheterna. Utredningen bör ha såväl teknisk som beteendevetenskaplig expertis, och den bör få direktiv att granska såväl säkerheten vid de svenska reaktorerna som den statliga tillsynen av denna och huruvida kärntekniklag och säkerhetstekniska föreskrifter behöver ändras för att höja säkerheten både gentemot haverier och gentemot attacker.

Utskottets överväganden

Det internationella kärnsäkerhetssamarbetet har i dag en stor och växande omfattning. Statens kärnkraftinspektion (SKI) deltar i ett 70-tal internationella grupper på olika nivåer. Internationell uppföljning av svenska kärnkraftsanläggningar sker enligt kärnsäkerhetskonventionen med regelbunden rapportering vart tredje år. Uppföljning av SKI:s värdering för kärnkraftsanläggningarna sker enligt IAEA:s system.

Regeringen har nyligen uppdragit åt SKI att låta IAEA granska samtliga svenska kärnkraftsanläggningar. Utskottet noterar att FN-organet har engagerats för att upprätta förtroendet för den svenska kärnkraftsindustrins säkerhetsarbete mot bakgrund av de rapporter som lämnats om brister i bl.a. säkerhetskulturen i Forsmarks kärnkraftverk.

Regeringen har aviserat att kontrollmyndigheternas tillsyn ska bli starkare. Det ska betalas genom höjda avgifter för tillsynen. Kärnkraftsindustrin ska betala för den ökade säkerheten. Regeringen ska se över behovet av höjda avgifter och vid behov återkomma i vårbudgeten för år 2007.

Både tillsynen av kärnkraftens säkerhet, genom Kärnkraftinspektionen SKI, och tillsynen av strålskyddet, genom Strålskyddsinstitutet SSI, är viktiga i det svenska kontrollsystemet. När den förstärkta tillsynen utformas

ska bl.a. resultaten av IAEA:s granskning vägas in. Andra underlag för utformningen ska vara SKI:s och SSI:s egna erfarenheter och bedömningar.

Utskottet välkomnar den särskilda IAEA-granskningen för att kontrollera ledning, styrning och säkerhetskultur. En internationell och från tillsynsmyndigheterna och kraftindustrin självständig granskning kommer sålunda till stånd. Syftet med motionen uppfylls därmed och bör därför inte bifallas.

Effekthöjningar

Utskottets förslag i korthet

Anläggningarna kommer att tillåtas gå upp i effekt först efter beslut av regeringen och därpå ytterligare föreskrifter av Statens kärnkraftinspektion. Genom de säkerhetstekniska föreskrifter om konstruktion och utförande av kärnkraftsreaktorer som trädde i kraft den 1 januari 2005 utökas säkerhetsmarginalerna. En eventuell höjning av effekterna kommer således inte att innebära sänkta säkerhetsmarginaler. Utskottet avstyrker därför motion 2006/07:N345 yrkande 4.

Motionen

Miljöpartiet de gröna påpekar i motion 2006/07:N345 (yrkande 4) att det är motståndare till effekthöjningar av kärnkraftsreaktorer eftersom de innebär mer kärnkraft. Sannolikheten för olyckor och konsekvensen av olyckor ökar också med ökad effekt. Det finns enligt Miljöpartiet anledning att ifrågasätta om reaktorägarna och Kärnkraftinspektionen ens verkligen har bevarad säkerhetsmarginal som överordnat mål. I verkens säkerhetsanalyser och i Kärnkraftinspektionens granskning används termen "tillräckliga marginaler" för att klara säkerhetskraven. Marginalerna ska inte tillåtas minska vid effekthöjningar. Ansökan om provdrift och ansökan om rutinmässig drift med förhöjd effekt är exempel på tillfällen när Kärnkraftinspektionen kan skärpa kraven på säkerhetsmarginaler. Regeringen bör klargöra för Kärnkraftinspektionen att säkerhetsmarginalerna inte får minska.

Utskottets överväganden

Säkerheten vid de svenska kärnkraftsreaktorerna bygger på den s.k. *djupförsvarsprincipen* för att skydda människor och miljö från skadeverkningar från en olycka i en kärnteknisk anläggning. Djupförsvarsprincipen är en internationellt vedertagen princip och är stadfäst i den internationella kärnsäkerhetskonventionen och i SKI:s föreskrifter likaväl som i många andra nationella kärnsäkerhetsföreskrifter.

Det är regeringen som ger tillstånd när det gäller termisk effekthöjning, på grundval av underlag från Kärnkraftinspektionen. SKI tar före sin bedömning in yttranden från flera myndigheter och från berörda kommuner. Efter regeringens beslut i frågan har SKI i uppdrag att därefter uppställa de ytterligare villkor som krävs. Anläggningarna får inte gå upp i effekt utan SKI:s medgivande. Utöver tillstånd till en effekthöjning av regeringen och därpå följande närmare följande föreskrifter av SKI, sker även parallellt en miljöprövning enligt miljöbalken av miljödomstol.

Miljöministern redovisade i fråga om eventuella beslut om höjning av effekterna följande i kammaren den 28 februari:

Det är säkerheten och miljöpåverkan som avgör om en anläggning ska få höja effekten. Tillståndshavaren måste visa att anläggningen kan drivas på ett sådant sätt så att säkerhetsmarginalerna uppfylls med nödvändig vidd.

Redan nu står det helt klart att så länge som Forsmark står under särskild tillsyn kan det inte bli tal om att regeringen tar upp frågan om en effekthöjning ens till prövning.

Genom de säkerhetstekniska föreskrifter om konstruktion och utförande av kärnkraftsreaktorer som trädde i kraft den 1 januari 2005 utökas säkerhetsmarginalerna. En eventuell höjning av effekterna kommer således inte att innebära sänkta säkerhetsmarginaler. Utskottet avstyrker därför motion 2006/07:N345 yrkande 4.

Atomansvar

Utskottets förslag i korthet

En proposition med förslag till ny lagstiftning i fråga om *skadeståndsansvaret* vid en atomolycka förbereds. Den nya finansieringslagen innebär en förbättring av förmågan att trygga alla kostnader som är förenade med *slutförvar* av restprodukterna jämfört med tidigare ordning. Mot den bakgrunden avstyrks motion 2006/07:N345 yrkandena 6 och 8.

Jämför reservation 7 (mp).

Motionerna

Miljöpartiet de gröna anser i motion 2006/07:N345 att skadeståndskyldigheten vid kärnkraftsolyckor ska vara obegränsad, strikt och med ”ansvars- genombrott” så att de verkliga ägarna inte kan gömma sig bakom skalbolagskonstruktioner för ägande av kärnkraftverken. I USA är kravet på betalningsförmåga 10,4 miljarder dollar. En olycka kan kosta mycket mer, kanske 1 000 gånger mer. Men att kräva obegränsad betalningsförmåga är bara ett sätt att kräva omedelbart stopp för all kärnkraft. Försäkringsbolag varken kan, vill eller får utfästa sig obegränsade utbetalningar.

Men de kan hantera mycket stora försäkringsbelopp genom återförsäkringar. Vi föreslår därför att kravet på betalningsförmåga höjs till strax under den nivå som gäller i USA, nämligen till 70 miljarder kronor per reaktor (*yrkande 6*).

Det finns också frågetecken kring kärnkraftens förmåga att hantera kostnaderna för rivning och för *slutförvaring av radioaktivt avfall*. Av detta skäl bör regeringen besluta om en höjning av det belopp per kWh kärnkraft som avsätts till fonder för detta ändamål (*yrkande 8*).

Utskottets överväganden

De nuvarande reglerna på området innebär att *ansvaret för skada* vid en eventuell atomolycka är säkerställt upp till 6 miljarder kronor. Anläggningsinnehavaren ska ha ansvarsförsäkring för ungefär 3 miljarder kronor.

Den svenska lagstiftningen bygger på de skyldigheter som följer av den s.k. Pariskonventionen, även om ansvaret för både anläggningsinnehavare och staten går längre än vad som i dag krävs enligt konventionen. Genom 2004 års ändringsprotokoll ändras konventionen i flera viktiga avseenden. Till skillnad mot vad som gällt hittills blir det möjligt för en konventionsstat att införa ett obegränsat skadeståndsansvar för anläggningsinnehavare. Ändringarna innebär också en väsentlig höjning av det ansvarsbelopp som anläggningsinnehavare ska täcka med försäkring eller annan finansiell säkerhet. Enligt den reviderade konventionen ska anläggningsinnehavarens säkerhet uppgå till minst 700 miljoner euro.

Atomansvarsutredningen har i betänkandet Översyn av atomansvaret (SOU 2006:43) föreslagit de ändringar som behövs för att Sverige ska uppfylla den reviderade Pariskonventionen. För närvarande pågår arbete inom Regeringskansliet med att utarbeta en lagrådsremiss och en proposition för att lämna förslag till riksdagen på en modernisering av lagstiftningen på detta område. Utskottet kan sålunda räkna med att skadeståndsansvaret höjs. Riksdagen kommer således att i samband med det kommande lagförslaget kunna ta ställning till om statens och anläggningsinnehavarnas skadeståndsansvar bedöms tillräckligt.

Av kärntekniklagen framgår att ansvaret för säkerheten ligger helt på den som har tillstånd att driva en kärnteknisk anläggning. Det är således kärnkraftsföretagen som ska betala *slutförvaret*. Hur finansieringen ska gå till styrs för närvarande av lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. En ny finansieringslag – lagen (2006:647) om finansiella åtgärder för hantering av restprodukter från kärnteknisk verksamhet – träder i kraft den 1 januari 2008. I elpriset finns en avgift inkluderad per producerad kilowattimme. I praktiken innebär detta att alla som utnyttjar kärnkraften också betalar för att säkerställa att kärnavfallet kan tas om hand. Medlen samlas i Kärnavfallsfonden som förvaltas av den statliga Kärnavfallsfondens styrelse. SKB gör varje år beräkningar av den

totala kostnaden för slutförvaringen. Statens kärnkraftinspektion granskar SKB:s redovisning och föreslår regeringen vilken avgift som är lämplig. Sedan fattar regeringen beslut.

Kostnaderna för kärnavfallsprojektet revideras regelbundet. Hittills har det skett årligen, men med den nya finansieringslagen (2006:647) kommer en mer genomgripande översyn av kostnader och avgifter att ske vart tredje år. Den nya lagen medger också att *betalningsansvaret förlängs* för tillståndshavarna av kärnkraftverken. I dag slutar betalningsansvaret till Kärnavfallsfonden i och med att reaktorn slutar producera elström, men fr.o.m. den 1 januari 2008 kvarstår betalningsansvaret tills slutförvaret är färdigt. Det innebär alltså att det kontinuerligt görs en bedömning av om Kärnavfallsfondens medel är tillräckliga eller ej.

En proposition med förslag till ny lagstiftning i fråga om *skadeståndsansvaret* vid en atomolycka förbereds. Den nya finansieringslagen innebär en förbättring av förmågan att trygga alla kostnader som är förenade med *slutförvar* av restprodukterna jämfört med tidigare ordning. Mot den bakgrunden avstyrks motion 2006/07:N345 yrkandena 6 och 8.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Elektromagnetisk strålning och elöverkänslighet, punkt 1 (v, mp)

av Gunilla Wahlén (v) och Karla López (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna
2006/07:Fö218 av Jan Lindholm (mp) yrkandena 1 och 4 samt
2006/07:Fö219 av Elina Linna m.fl. (v) yrkandena 1 och 8 samt
avslår motionerna
2006/07:Fö220 av Helena Frisk (s),
2006/07:Fö221 av Kerstin Engle och Helene Petersson i Stockaryd (båda s),
2006/07:So462 av Kerstin Lundgren och Per Lodenius (båda c) yrkandena
3 och 7 samt
2006/07:So464 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp) yrkande 12.

Ställningstagande

Många lider av ohälsa som de uppfattar har en klar koppling till el. Det handlar om ett ökat inslag av digitala signaler och icke-joniserande strålning med mycket litet energiinnehåll, men med höga frekvenser. Orsaks-sambanden är dock oförklarade. Forskningen är inte entydig, utan olika bilder kan fås beroende på vart man vänder sig. Osäkerheten beträffande kunskapsläget kring ohälsa på grund av el inte går att säkert utläsa i den information som SSI sprider. Ansvarsfördelningen mellan Socialstyrelsen och SSI vad gäller strålningens effekter på hälsan är oklar. Det är av stor vikt att offentliga organ är självkritiska och ifrågasättande, samt att de alltid öppet redovisar de osäkerhetsfaktorer som finns inom det underlag man grundar sina slutsatser på. De osäkerheter som finns i allt beslutsunderlag som används vid offentlig maktutövning måste redovisas öppet och tydligt. Oavsett om det går att finna ett vetenskapligt stöd eller inte för att det är strålningen som är orsaken finns det ett stort behov av att ta reda på mer om vilka andra faktorer som kan bidra till elöverkänslighet. Vi anser att man inte kan bortse från att det finns hälsorisker i samband med exponering från elektromagnetiska fält.

Det mesta av den forskning som sker finansieras av mobilindustrin, vilket gör den tvivelaktig. Vetenskapsrådets genomgång och analys av forskningen visar att det krävs mer resurser för forskning om hälsoeffekter och elektromagnetiska fält. Det finns skäl att, liksom flera länder i vår omgivning, upprätta ett nationellt forskningsprogram avseende elektromagnetisk strålning och hälsa. Forskningen om elöverkänslighet måste således breddas och fördjupas. För att få ett underlag för beslut borde regeringen tillsätta en kommission i samverkan med Elöverkänsligas Riksförbund för att säkerställa fakta kring problemens omfattning, karaktär och vad som faktiskt är klarlagt respektive inte på kunskapsområdet. Det krävs enligt vår mening en allsidig forskning där tekniker, medicinsk kompetens av alla slag och människor som upplever dessa problem samarbetar. Därför behövs det en fortsatt forskning för att vetenskapligt fastställa elöverkänslighet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. Mobiltelefoner, punkt 2 (v, mp)

av Gunilla Wahlén (v) och Karla López (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2006/07:F6219 av Elina Linna m.fl. (v) yrkandena 2 och 10 samt

2006/07:So464 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp) yrkandena 8 och 10 samt avslår motion

2006/07:Ub376 av Sinikka Bohlin (s).

Ställningstagande

Bristen på konsumentinformation om strålning från mobiltelefoner är stor. Sällan eller aldrig förekommer uppgifter på mobilerna eller i marknadsföringen om strålningen trots regelbundna larmrapporter om hälsoriskerna med stor användning, speciellt för barn och ungdomar. Det brittiska hälsodepartementet uppmanar konsumenterna till försiktighet eftersom det anser att det inte kan uteslutas att den elektromagnetiska strålningen från telefonerna är skadlig för hälsan. Varningstexten är särskilt riktad till barn. Sladdlösa telefoner kan ha lika hög grad av strålning som mobilmaster. Experter kan inte garantera att det är ofarligt och till skillnad från mobiltelefoner, som bara avger strålning när de används, sänder de sladdlösa telefonerna ut strålning hela tiden. Sverige bör därför införa varningstext på mobiltelefoner och sladdlösa telefoner. Regeringen bör därför ta fram nationella gränsvärden för strålning från mobiltelefoner.

Staten har en viktig roll vid upphandling av olika produkter. Genom sitt agerande kan man vara föregångare för den egna politiken på bl.a. miljöområdet, även när det gäller elektromagnetisk strålning och hälsoeffekter. Det finns all anledning att staten går före och visar att man vill premiera säkra produkter även när det gäller elektromagnetiska strålningskällor. Därför finns det goda skäl att staten i samband med upphandlingar tillämpar de värden som TCO Development utformat för mobiltelefoner. Staten skulle kunna använda sin makt som stor upphandlare för att stödja en sådan märkning. Regeringen bör ge myndigheterna i uppdrag att ta fram rekommendationer för användare samt krav på märkning av mobiltelefoner. Krav bör ställas på tillverkarna att tydligare redovisa strålningsvärden i sin marknadsföring. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3. Markbundet bredband, punkt 3 (v)

av Gunilla Wahlén (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:T356 av Peter Pedersen m.fl. (v) yrkande 10.

Ställningstagande

Vänsterpartiet anser att man inte ska utsätta människor för mer strålning än vad som är absolut nödvändigt. Att tätorter vill använda sig av trådlösa bredband tycker vi därför är märkligt. Vänsterpartiet kan förstå om det krävs sådana lösningar i glesbygd, där det kan röra sig om stora summor med en fysisk infrastruktur. Men den extra kostnad som kan uppstå med vanligt bredband (via kabel) är skälig för att hävda försiktighetsprincipen. Regeringen bör verka för att kommuner i sina tätorter inte bygger upp trådlösa bredband, utan i stället använder sig av markbundet bredband. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4. Miljöbalken och försiktighetsprincipen, punkt 4 (mp)

av Karla López (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motion

2006/07:F6218 av Jan Lindholm (mp) yrkande 3.

Ställningstagande

EU:s försiktighetsprincip är inarbetad i miljöbalken, och dess användning styrs av detta. Vissa lagstiftningsområden – exempelvis strålskyddslagen – anses av många inte omfattas av försiktighetsprincipen. Det är viktigt att lagstiftning är enkel och tydlig, men även att den uppfattas som relevant av medborgarna. Regeringen bör därför förelägga riksdagen ett förslag om ett förtydligande så att ingen tvekan ska behöva råda vid tillämpningen av försiktighetsprincipen självklart gälla även vid ohälsa förorsakad av el. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5. Djupa borrhål, punkt 5 (mp)

av Karla López (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:F6234 av Per Bolund och Tina Ehn (båda mp).

Ställningstagande

Det finns två principiella metoder för slutförvaring av högaktivt reaktorbränsle, dels den s.k. KBS-metoden, dels metoden med djupa borrhål. Kärnavfallsbolaget SKB planerar att år 2009 ansöka om att få bygga ett slutförvar enligt KBS-metoden. I samrådsförfarandet inför ansökan har framkommit att bolaget inte anser att metoden djupa borrhål kan bli ett säkert alternativ till KBS-metoden. Bolaget menar nu att deponering av avfallskapslar i djupa borrhål inte kan göras på ett säkert och kontrollerat sätt och avser därför inte att vidare utreda metoden. I dagsläget anser bolaget att det inte heller behöver ange djupa borrhål som ett alternativ i miljökonsekvensbeskrivningen som ska bifogas ansökan. De expertrapporter som kärnavfallsbolaget SKB gjort om den alternativa metoden djupa borrhål motsäger bolagets nuvarande ståndpunkt. Eftersom kärnavfallsbolaget SKB inte är berett att ta fram den kunskapen i samrådsprocessen och miljödomstol och regering behöver ett fullständigt underlag vad gäller alternativ för att kunna bedöma en ansökan om att få bygga ett slutförvar måste denna kunskap tas fram på annat sätt. En möjlighet är att ge resurser till de granskande myndigheterna, Statens kärnkraftinspektion och Statens strålskyddsinstitut, att själva mer utförligt utreda den alternativa metoden djupa borrhål. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6. Kärntekniska föreskrifter, punkt 6 (mp)

av Karla López (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:N345 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp) yrkande 1.

Ställningstagande

Moderna nya säkerhetstekniska föreskrifter för kärnkraftsreaktorernas reservkraftsfunktion trädde i kraft först vid nyår 2005. Detta kan medföra att det kan dröja ytterligare ett antal år innan alla reaktorer har nått upp till modern internationell standard vad gäller så viktiga system som strömförsörjning. Regeringen bör klargöra för Statens kärnkraftinspektion att de säkerhetsföreskrifter som gäller ska gälla *omedelbart*. Reactorer som inte klarar de nyligen fastställda kraven ska inte få köras vidare. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7. Atomansvar, punkt 10 (mp)

av Karla López (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:N345 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp) yrkandena 6 och 8.

Ställningstagande

Miljöpartiet de gröna anser att skadeståndsskyldigheten vid kärnkraftsolyckor ska vara obegränsad, strikt och med ”ansvarsgenombrott” så att de verkliga ägarna inte kan gömma sig bakom skalbolagskonstruktioner för ägande av kärnkraftverken. I USA är kravet på betalningsförmåga 10,4 miljarder dollar. En olycka kan kosta mycket mer – kanske 1 000 gånger mer. Men att kräva obegränsad betalningsförmåga är bara ett sätt att kräva omedelbart stopp för all kärnkraft. Försäkringsbolag varken kan, vill eller får utfästa sig för obegränsade betalningar. Men de kan hantera mycket stora försäkringsbelopp genom återförsäkringar. Jag föreslår därför att kravet på betalningsförmåga höjs till strax under den nivå som gäller i USA, nämligen till 70 miljarder kronor per reaktor. Det finns också frågetecken kring kärnkraftens förmåga att hantera kostnaderna för rivning och slutför-

varing av radioaktivt avfall. Av detta skäl bör regeringen besluta om en höjning av det belopp per kWh kärnkraft som avsätts till fonder för detta ändamål. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Djupa borrhål, punkt 5 (v)

Gunilla Wahlén (v) anför:

Slutförvaring av använt kärnbränsle eller högaktivt avfall från uppbyggnad har ännu inte genomförts någonstans. Det saknas således internationell erfarenhet av olika slutförvaringsmetoder för Sverige att ta del av. Därför är det forsknings- och utvecklingsarbete som bedrivs i Sverige inför val av slutförvaringsmetod och -plats av särskilt stor betydelse.

Statens kärnbränslehantering AB (SKB) planerar att om några år lämna in sin ansökan om slutförvar. Till ansökan fogas en miljökonsekvensbeskrivning (MKB). Såväl alternativa platser som metoder ska ingå i en MKB. Detta ska bidra till att avgöra om anläggningen är motiverad ur miljö- och säkerhetssynpunkt eller inte. När SKB lämnar in en ansökan om att få bygga slutförvaret ska myndigheterna först bedöma om själva MKB-dokumentet är tillfredsställande. Det kan t.ex. gälla om tillräckliga samråd har genomförts med dem som kan komma att beröras av lokaliseringen. Dessutom ska myndigheterna bedöma om alternativredovisningen är tillräcklig. Om MKB:n inte uppfyller alla krav måste den kompletteras av SKB. Det är myndigheterna och miljödomstolen som har att ta ställning till om miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller miljöbalkens krav innan ett beslut kan fattas. Jag anser inte att SKI och SSI själva ska utreda olika alternativa slutförvaringsmetoder. Det är kärnkraftsindustrin som har det odelade ansvaret för detta. SKI och SSI ska granska och uttala sig om det förslag till metod som kommer att föreslås och om vilka andra alternativ som övervägts. Jag konstaterar att miljöbalken lägger ett tungt ansvar på SKB och därmed hela kärnkraftsindustrin att inför den slutliga tillståndsprövningen visa att olika alternativa slutförvaringsmetoder – t.ex. förvaring i djupa borrhål – verkligen har utretts och prövats i förhållande till den s.k. KBS-3-metoden som nu verkar vara huvudalternativet.

2. Kärnsäkerhetsutredning, punkt 8 (s)

Ulrica Messing (s), Michael Hagberg (s), Mats Berglind (s), Åsa Lindestam (s), Inger Jarl Beck (s) och Peter Jeppsson (s) anför:

För att såväl omvärlden som våra egna medborgare ska kunna ges en möjlighet att återfå åtminstone en del av det sargade förtroendet för svensk kärnkraftsindustri föreslår vi socialdemokrater ett *fempunktsprogram*. Dessa fem punkter är ett första steg mot att försöka trygga säkerheten på kärnkraftverken.

- Löpande kontroll av IAEA vid alla svenska kärnkraftverk – detta för att garantera att säkerheten inte bara skärps tillfälligt.

- Alkolås på alla svenska kärnkraftverk och fastställda regler för hur ofta personalen ska drogtestas. Det finns föredömen runt om, men säkerheten ska inte vara avhängig av lokala initiativ utan måste lagstadgas.
- Vinstintressen får inte gå före säkerhetsintressen vad gäller bonussystem. Vi har bonussystem som baseras på hur mycket energi som verket producerar, men hänsyn måste tas till säkerheten.
- Krav på en plan för att upprätthålla en sund säkerhetskultur med uppföljningskontroller.
- Efter den internationella granskningen bör det undersökas hur SKI:s arbete kan utvärderas löpande och kontrolleras av oberoende organ – detta för att det inte ska finnas något som helst tvivel på oberoendet och deras klanderfria arbete.

3. Kärnsäkerhetsutredning, punkt 8 (v)

Gunilla Wahlén (v) anför:

En kärnsäkerhetsutredning bör tillsättas. Den bör enligt min mening komplettera det utredningsarbete som IAEA nu kommer att genomföra. Både säkerhetsläget i sig och myndigheternas olika roller bör belysas av experter inom alla relevanta områden. Eftersom kärnkraftsindustrin i Sverige är en ganska liten värld så vill jag att utländsk expertis medverkar, som rimligen har ett större oberoende från svensk industri och Sveriges myndigheter. Utredningen bör ha såväl teknisk som beteendevetenskaplig expertis, och den bör få direktiv att granska såväl säkerheten vid de svenska reaktorererna som den statliga tillsynen av denna och huruvida kärntekniklag och säkerhetstekniska föreskrifter behöver ändras för att höja säkerheten både gentemot haverier och gentemot attacker.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006

2006/07:Fö218 av Jan Lindholm (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en kommission för att säkerställa fakta om ohälsa och el.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om problemen med att miljöbalken inte självklart omfattar den växande ohälsan kring el.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att säkerhet måste vägleda svensk myndighetsutövning.

2006/07:Fö219 av Elina Linna m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett nationellt forskningsprogram avseende elektromagnetisk strålning och hälsoeffekter.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om varningstext på mobiltelefoner och dect-telefoner.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fortsatt forskning avseende elöverkänslighet.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att staten bör utgå från TCO Developments riktlinjer för strålvärden m.m. avseende mobiltelefoner vid upphandling.

2006/07:Fö220 av Helena Frisk (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om konsekvenser av det växande problemet med elöverkänslighet och därtill behovet av forskning.

2006/07:Fö221 av Kerstin Engle och Helene Petersson i Stockaryd (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av forskning om elöverkänslighet.

2006/07:Fö234 av Per Bolund och Tina Ehn (båda mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör verka för att metoden för förvaring av radioaktivt avfall i djupa borrhål i Sverige grundligt utreds.

2006/07:So462 av Kerstin Lundgren och Per Lodenius (båda c):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen måste ta hänsyn till båda sidor i elöverkänslighetskonflikten och även till vittnesmålen från drabbade människor för att säkra allsidig forskning kring elektromagnetisk strålning.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av satsning på alternativ/kritisk forskning.

2006/07:So464 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta en utredning med uppgift att ta fram nationella gränsvärden för strålning från mobiltelefoner.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att krav bör ställas på tillverkare av mobiltelefoner att tydligare redovisa strålningsvärden i sin marknadsföring.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta en utredning med uppgift att göra en kunskaps-sammanställning över hur elöverkänsligas behov möts.

2006/07:Ub376 av Sinikka Bohlin (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om elektromagnetisk strålning.

2006/07:T356 av Peter Pedersen m.fl. (v):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör verka för att kommuner i sina tätorter inte bygger upp trådlösa bredband, utan i stället använder sig av markbundet bredband.

2006/07:N345 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att 2004 års säkerhetstekniska föreskrifter ska gälla vid alla reaktorer med omedelbar verkan och att reaktorer som inte klarar säkerhetskraven ska få sitt drifttillstånd indraget.
2. Riksdagen begär att regeringen ska upphäva Kärnkraftinspektionens sekretessbeläggning av vilka säkerhetskrav som gäller för varje reaktor och varje år.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta en ny kärnsäkerhetsutredning med svensk och internationell expertis.
4. Riksdagen begär att regeringen i regleringsbrev klargör att Kärnkraftinspektionen vid prövning av effekthöjningar ska villkora dessa med att säkerhetsmarginalerna ökar.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att betalningsåtagandet vid kärnkraftsolycka höjs till
70 miljarder kronor per reaktor från den 1 januari 2008.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att avfallsavgifterna bör höjas de närmaste åren för
att säkra avfallshanteringens finansiering.